

ДНЕВНИКЪ

(стенографический)

на

II-то обикновено Народно Събрание.

XXXVI ЗАСЕДАНИЕ ВЪ СЪБОТА 17 МАЯ 1880 ГОД.

(Начало 1 часа 35 минути подиръ пладнѣ подъ предсѣдателството на Сукнарова.)

Предсѣдателъ: (Звѣни.) Ще се чете списъкъ на депутатите.

Секр. Золотовъ: (Чете списъкъ.) Вчера отсѫждваваха: Икономъ Попъ Тодаръ, Петаръ Генчевъ, Петко Горбановъ, Нино Петровъ, Даскаль Тодоръ, Стамболовъ, Живковъ, Тишевъ, Д-ръ Брадель, Кирковъ, Д-ръ Антоновъ, Бурмовъ, Митрополитъ Григорий Русенский, Драганъ Цанковъ, Начевичъ, Атанасъ Костовъ, Буюклиоглу и Болѣрски.

Предсѣдателъ: Отъ 172 депутати, 21 касири, 16 допълнителни, отсѫтствуваха 34 всичко 71, притежтаващи 101 повече отъ половината и за сѣданието се отваря. На дневният редъ бѣше, както знаете отъ вчера, разглеждането проекта за сѫдопроизводството по гражданските дѣла за мировите сѫдии. Понеже иѣма Г-нъ Министра на правосѫдието, тукъ Г-нъ Славейковъ има да направи едно предложение.

Славейковъ: Нѣмамъ предложение да правя, Господа Депутати, тоже не е това интерпелация да правя, защото може би да не сѫ отговорни Министри на това, което виждамъ да става. Азъ се отправямъ къмъ вашата съвѣтъ, Г-да, и искамъ да ви расправя за едно небиваемо напредъ нѣщо, може да кажѫ, не видено нѣщо не само въ нашата земя, но въ всички други земи. Колкото азъ съмъ можалъ да се запозная съ това нѣщо — може би да става безъ знанието на министра, — това е едно дѣло интересантно и трѣба да привлече внимание на синца ни. Тука

Г-да! свидѣтель съмъ отъ единъ и повече мѣсeци, отъ когато съмъ Предсѣдателъ на Административния Съвѣтъ въ Софийската Губерния, свидѣтель съмъ на дѣло, което може да направи всѣкого, който го чува, да му настрѣхне косата. Азъ ще ви кажа за едно село въ Софийският округъ, именно Бръложница нареченено, което понапредъ бѣше завзето подъ Сърбското вѣдомство, и подъ управлението на Сърбия, истеглиха най тежките мжки. Но не стигнало е това. Сега, отъ какъ вѣче минуватъ подъ Българското управление, то знаете, че повечето села иматъ своя собственост; но освенъ това има въ тѣхъ и чифлици, които владѣха повечето отъ тѣхната мера, това е ставало тогава лесно, защото тия сиромаси имали да удовлетворятъ жаждата на единъ човѣкъ тѣхнъ владѣтель; чо между тѣзи хора, за които говоримъ и които се означаваха съ жестокостта си, имало е и добри човѣци. Така на село Бръложница владѣтель на чифлика билъ единъ бегъ Хаджи Бекиръ. Той е билъ добъръ човѣкъ за онези, които работили земята му. Той се уловилъ съ селянитѣ кесимъ да му плаща 6,000 гр. на година. Селянитѣ казватъ, че искали да завладѣе цѣло село, но тогавашното турско правителство не го оставило. Слѣдъ като избѣга мусулманското население споредъ едно постановление знаете, че надзоратъ на тия мѣста, на турските имоти е даденъ на Окр. Съвѣти. Това село го закупуватъ за двѣ години купци, както ги наричатъ, наемници. Първата го-

дина когато се истече, селянитѣ искупуватъ отъ този бегъ селото, да бjurde тѣхно притежание и бегътъ билъ толко гъ добъръ, че казалъ за втората година: азъ ще платя паритѣ за въсъ, а вие си платете само това което сте купили отъ мене. И тия зиматъ отъ бегътъ 100 лири депозитъ за тѣзи година. Сега наемниците довеждатъ селянитѣ три пъти въ единъ мѣсяцъ. Губерниятъ Съвѣтъ има надзоръ на тѣзи имущества и той ималъ да се расправя съ наемниците, наемниците отиватъ и се споразумяватъ съ Окр. Сѫдъ, а той като отдава право на купщите, осъжда селянитѣ да плащатъ една трета, което го нѣмало нигде въ България. Селянитѣ не могатъ да до кажатъ правото, си че никогашъ не давали една трета; второ е, че сѫ купили този чифликъ и че не могатъ, и не трѣба да даватъ наемъ. Сѫдия та, на когото е възложено това дѣло и който е знаменитъ по своята жестокостъ, дошли до такава степень да каже на селянитѣ, че ще прати солдати да ги вържатъ. Азъ не зная, до колко се простира вѣдомството на единъ Сѫдия, но той отива самъ на едно село и като ги насила и измъжва и най сetenѣ ги докарва и женитѣ и мжжитѣ тука въ града, за да ги мжчи и за да имъ иска това, което казва, че имали да даватъ, т. е. една третя. Хората дохождатъ тука, него го нѣма, защото трѣбало да празнува, и сиромаситѣ ходятъ и се пѣкятъ по слѣнцето, като не мили недраги, така сѫщо и друго село Кацеляни, като ги онеправдаха и ги биха и ги викали съ другото село Богровъ, за да ги расправятъ и да имъ искатъ нѣщо, което не се плащали нито въ турско време. Тѣзи язви на закупницитѣ на двѣ години не зная, какъ сѫ по другите губернии, но въ Соф. губерния сѫ просто ужасъ. Защото има нѣколко лица отъ окр. Съвѣтъ, които искатъ да имъ удовлетвори населението тѣхното лакомство и користолюбие сѫщо както напредъ бѣха агитъ. Заедно троица или четворица и четири наинайсетъ души закупуватъ органики тѣзи мѣста и искатъ да искаратъ колкото се може най-много отъ населението; Защото не се благодарятъ само съ това, което имъ принадлежи, но измъжватъ селянитѣ и се съгласяватъ съ Сѫдътъ да зематъ на селянитѣ тѣхното имущество, и това въ тази гладна година, дѣто е нужда за хлѣбъ, дѣто както всинца знаемъ и министерството харчи пари, защото населението гладува. По тоя начинъ населението се притѣснява, за да внесе онова, което никогашъ не е било приложено и за което никакъ не е сънувало. Азъ не правя интерпелация, но искамъ дѣйствително обяснение отъ министра, и питамъ да ли знае той това, което се върши? Г-нъ Министъ може да не е извѣстенъ за това, но при всичко азъ счетохъ за нуждно да му предложя нѣкои работи, и обръщамъ неговото внимание на това; защото тука не сѫ три села, но повече отъ 30 села въ Соф. Округъ, които

иматъ да се плачатъ. Може би всичките 30 села да нѣматъ право, защото и нашите хора обичатъ да се жаловатъ и глѣдатъ да утриятъ и праведното нѣкой ихътъ, когато иматъ да даватъ. Но работи, които съмъ испиталъ като предсѣдателъ на Губерниятъ Съвѣтъ ми даватъ основание въ повечето отъ тѣхъ да вѣрвамъ, както и. пр. за това село, за което казахъ по напредъ. Азъ можа да забѣлѣя, че поведението на сѫдиятѣ било толкова несправедливо, щото трѣбало да привлече даже вниманието на Народ. Събрание и като се направи забѣлѣжка на Министерството, желая да се произнесе Народ. Събрание за освобождението на тѣзи свои братия и единородци. Защото това него е имало никогашъ, -трѣба да го признайми — една третя да се дава, а сега искали ли да се въстанови това? Тѣзи човѣци иматъ контрактъ и контрактъ още не е излѣзналъ. (Чете условието на село Бѣрложница съ хаджи Бекира). Ще каже, че споредъ условието има още двѣ години т. е. ланска и тая година. Но това не се зе въ внимание, че иматъ да плащатъ кесимъ 6000 гроша, но не се иска още отъ тѣхъ десетъкъ. А споредъ моето крайно разумѣние, азъ мисля, че десетъка небѣше на наемателя. Тѣ имали по изѣрганието на турците да плащатъ пакъ 6000 гроша; но сега имъ се иска още една третя. Върху това има и промѣнѣние; нѣ азъ бѣхъ принуденъ да направя това заявление на Народ. Събрание, защото тѣзи хора се викатъ тука да се пѣкятъ на слѣнци, а сѫдиятѣ ги познаватъ, но не имъ глѣдатъ сѫдбата.

Митр. Мелетий: Азъ ставамъ да подтвърдя думата на Г-на Славейкова. Азъ като пастиръ съмъ земалъ участие въ това дѣло. Този турчинъ бѣше добъръ човѣкъ, и това сѫ клевети, дѣто се казва, че искалъ да си присвои земята, азъ тѣржественно обявявамъ на Народното Събрание, че той каза: азъ продадохъ земята на селянитѣ и правото, което менъ принадлежи и азъ имамъ, трѣба да го платя. За това съмъ положилъ срѣщу тѣхъ 100 лири, защото тѣзи човѣци сѫ свободни, азъ нѣмамъ нищо да тѣрся отъ тѣхъ. Освѣнъ това той каза и за мѣстото, дѣто се намира Народното Събрание: Приятелю, деспотъ ефенди, това мѣсто, дѣто е Народното Събрание азъ го харизвамъ на Нар. Събрание, и това азъ го обявявамъ тѣржественно на Народ. Събрание. — Колкото за тѣзи човѣци, то прошението за тѣхъ е твърдѣ умѣстно; защото сѫдията е прибръзаль и измъжва хората. Прекупцитѣ може да иматъ право, но и селенитѣ иматъ право, а прошението имъ е твърдѣ умѣстно. Азъ моля Народ. Събрание, щото това дѣло да се рѣши тѣй, щото тѣзи човѣци де се освободятъ, за да могатъ да си вървятъ на своите работи, като иматъ много полски работи тѣзи дни.

Цеко Петковъ: И у насъ така се узели нѣ-

кои господари гори, воденици и топраци, ние иска-
ме да ги земемъ за черква и за училище и прави-
телството казва, ако хочемъ, нека земемъ и купи си
воденица. Но дойде другъ я купи безъ нашето зна-
ние за 102,000 гроша, дѣто ние я упазарихме за
30,000 гроша. Бившиятъ Министъ Грековъ безъ
да вика селенитъ, осъждада да имъ се плати 3,000
франка денгуба и оните господари да си иматъ пра-
во на онази воденица, а селенитъ неможиха да я
зематъ. Тъ питаха да ли да дойдатъ въ София въ
Събранието да молятъ, или да го оставятъ на мене,
като депутатъ и така остана, за да ги повикамъ, какво
ще направимъ, ако би потрѣбalo.

А. Цановъ: Азъ не знамъ, да ли има нѣкой,
който е мислилъ върху този предметъ, и да не му
е докачило и да му не е било тежко на сърцето.
Събранието трѣба да обръща сериозно внимание на
това, де се дава на населението правосъдие. За на-
селението е малка разлика да ли сѫдията е билъ Гръкъ,
Турчинъ, или Българинъ, оно глѣда, кой му дава
правосъдие. И ако Народното Събрание иска да се
привлича населението къмъ правителството, то трѣба
да има правосъдие, а ако него нѣма, и народа не
ще да се привлече къмъ правителството; тогава
тежко и горко на правителството и народа. За това
казвамъ, че Народното Събрание трѣба да обръне
сериозно внимание върху този предметъ и къмъ дру-
гите подобни.

М. Радославовъ: Азъ частно противъ цѣ-
лията съставъ на сѫда не може да се произнесх,
защото ги не познавамъ по отъ близо; но като зная
дѣлата на една личностъ предсѣдателствующа на едно-
то отдѣление, то мога да кажж: тежко и горко на
народа, ако има такъвъ сѫдия! Той трѣба да биде
въ хапусъ, а ний го виждаме да раздава правото.

Райчо Поповъ: Азъ подтвърдявамъ думитѣ на
Г-на Славейкова. Само едно има да забѣлѣжа, че
Г-нъ Славейковъ, дѣто ги вижда предъ очите си,
ги знае, но дѣто ги не вижда, тъ сѫ съ стотини.
До колкото съмъ ходилъ, не съмъ могълъ да срѣщу-
на градъ безъ такова подобно оплакване. Азъ съмъ
приель едно писмо и твърдѣ добре зная работата,
какъ е била тамъ; ако желае Нар. Събрание да го
прочетѣ да видите, какво вършатъ сѫдииятъ, а на-
рода нѣма свобода да се оплаче. Като стоятъ рабо-
титъ така, народа са слизва и пита, ние какво да
правимъ? Народ. Събрание ако иска, ще прочетѣ
това писмо.

Предсѣдателъ: Желае ли Нар. Събрание
да се чете писмото? (Желае.)

Райчо Поповъ: (Чете:) Първо искаамъ да
разясня работата. Въ Севлиевския окръгъ, въ Лом-
ницката околия съществуватъ подобни чифлици.
Тъзи бегове, които сѫ били водачи на най-разяре-

нитѣ тъпи на бashiбозуцитѣ въ 76 година, тъ си
опълномощяватъ отъ Цариградъ една знаменита лич-
ностъ, която вървамъ да е позната на цѣлия народъ;
той е Христо Арнаудовъ. И той като е дошелъ съ
тъзи свои пълномощия, който даже и не може да
биде повѣренникъ, понеже е опороченъ предъ сѫда,
дошелъ е съ пълна чаша пълномощия и си усвоилъ
цѣлиятъ окръгъ. Народа ако и да се оплаква, ако
и да праща жалби съ подписи и съ печати, съ кои-
то се доказва, че нѣкой отъ тъзи имущество преди
5 години насилисъено нѣкой си отъ мера, нѣкой си
отъ комшия били заграбени, по причина, че бейски-
тѣ Арнаути му били жената и даже срамотно е да
се говори, какво сѫ правили тия, и така сѫ ония
мѣста завладѣли; но това не се слуша отъ сѫда,
и показанитѣ свидѣтели даже и не се викаха. Г-нъ
Арнаудовъ заедно съ сѫда, подпомогнатъ отъ всич-
китѣ страни, отива, завладѣва всичкия народъ и остава
едно село Ломни-долъ. Хората казватъ, че ако бе-
гътъ е ималъ нѣкое парче нива, то оно е било зе-
то тъй и тъй, и не му даватъ свидѣтелство, споредъ
закона както се изисква свидѣтелство отъ общи-
ната, дѣто се намѣрва недвижимо имущество. То той
отива съ единъ отъ членовете на сѫдището и като
ги заплашва тъй: или ви е ще дадете свидѣтелство
за еди кое си имущество, какво е било на еди кой
притѣжателъ, или ще повикамъ войска отъ Габрово,
ще ви обесчестяте женитѣ, и въсъ ще ви испушкатъ
и ще ви закаратъ въ затворъ и въ тъмница.

Ето писмото, което имамъ да прочета. (Чете
писмото.) Тамъ е имало единъ чифликъ и въ време-
то на бѣженците той се напълни; послѣ дойдоха
Русситѣ и разорили кѫщите. Арнаутина тегли сега
селяните на сѫдъ и ги осъждатъ, безъ да знаятъ да
се сѫдятъ, да плащатъ 20,000 гроша. Ние вижда-
ми, че и въ София има на редъ съборени кѫщи!
Тъзи хора ме молятъ да се разрѣши отъ Народ.
Събрание, за да могътъ да апелиратъ. Тъ нѣматъ
нито 20 гроша, а камо ли 20,000 гроша. Подобни
оплаквания сѫ на вредъ. Азъ виждамъ, че нѣмами
време, но джебътъ ми е пъленъ съ писма, ако щете
да ви ги прочетѣ. Азъ моля Народното Събрание,
да се земе въ внимание, защото народа е билъ из-
горѣлъ преди да дойдатъ Русситѣ. Народа е билъ из-
горѣлъ и послѣ искланъ, а днесъ пакъ владѣять
по лоши бashiбозуци отъ турското време и вли-
затъ на сѫдищата!

Митр. Мелетий: Ние се намираме въ пре-
ходно положение, и нашите единородци иматъ право
да препродаватъ имущество си. Тъ сѫ принудени да
опълномощяватъ лица; но желателно е, щото човѣ-
ци, които сѫ играли такава една роля, да немогътъ
да ставатъ пълномощници. Защото тъ влѣзватъ
между селяните и пакъ новъ роля играятъ. Тия лица

тръбalo би да бждатъ подъ критика на нашето правителство. Азъ обръщамъ на това внимание, а нѣма нужда да показвамъ на лица.

Т. Станчовъ: Въпросътъ, който се предложи на разисквание мислѣ, че е неизходенъ за настъ, защото дѣла, извршени по тѣзи чистъ, сѫ безбройни и едваимъ има нѣкай, който остана негонимъ, неупозоренъ и недокаченъ на честта. Знаемъ причинитъ, защо се вършиха, и за това е желателно, да прекратимъ този въпросъ, и да се разговоримъ върху мѣркитъ, за да исчезнатъ тѣзи неправди, отъ които народа кански реве. Днешнитъ чиновници въ нашето управление, като си въобразяватъ, че ще бждатъ гонени рано или кжно отъ служба, тѣ вършатъ по своята воля всичко. Нека послужи тукъ единъ образецъ за едно сѫдебно рѣшеніе, (извади едно парцалче книга) на него е просто написано 60,000 гроша; това се казва рѣшеніе отъ Никополскиятъ предсѣдателъ. Тамъ въ Никополь ба балжка му е Началника, Управителя на Митницата му е кумъ. Има тамъ единъ адвокатинъ, който съ два калаузи, съ пищове ходи да плаши хората по селата. Тръба да се зематъ сериозни мѣрки; защото нашиятъ народъ пиши отъ бѣда и на настъ глѣда, като на своята надежда.

Мин. Стояновъ: До колкото разумѣхъ, говори се за сѫдилищата и за тѣхното състояние. Което се рѣши да пристажпимъ да внесемъ такъвъ важенъ законопроектъ, койтъ имахъ честъ да представя на Народ. Събрание, азъ имахъ случай и да кажя, че най голѣмата причина, която ме накара да го внесж, е това състояние на сѫдилищата, което нѣкои депутати искатъ да опишатъ и които сѫдилища имахъ най голѣмата възможностъ да ги изучатъ, като предсѣдателъ на Върховниятъ Сѫдъ. Ние тръбаше да забравимъ малко самолюбието, а понеже азъ представлявамъ законопроектъ, не може ли въ сѫщото време да се занимавами и съ съставитъ на сѫдилищата? За това тръба време както за всичко и когато ще има време, тогава ще глѣдамъ и подобрѣ да удовлетворя тѣзи желания. Съ този законъ ввежда се у настъ новъ животъ въ сѫдостроите, нови органи се учрѣждатъ. Но Г-да, много говоримъ, какъ би било хубаво, ако би било небето всѣкогашъ ясно и земята пакъ да ражда; а ние тръба да земемъ дѣйствителния животъ, отъ който излѣзохме преди малко и който преминахме отъ нашето освобожденіе. Че има много въ нашите сѫдилища, което тръбalo да се измѣни, азъ го зная; но има и много работи, които, лицата които се сѫдятъ, ги промѣняватъ и криво ги обеждатъ. Ако видяте единъ човѣкъ, който на лице не билъ приятенъ, казватъ: той не е за настъ. Г-да! Общество, което заслужва добри лица и добри чиновници, то ги и създава. Обществото, въ което се

раждатъ лоши чиновници, то е и виновато. У настъ историята е виновата, защото е робувалъ България 500 години на турчина. Азъ мисля сега, че новото сѫдостроите ще може да принесе единъ цѣрвъ на това което усъщами. Оно не тръбаше да става толкова скоро и бѣрзо, ако да небѣше необходимо. Но тръба да се поднови това състояние, за което имаме вѣчно волнища нужда. Времето било малко, и разумѣва се, че съ предстоящиятъ законъ за сѫдостроите, ако съмъ се занимавалъ съ него, то частнитъ работи останаха назадъ. Азъ ще повторя и ще кажя на Народ. Събрание, което вѣчно казахъ, че азъ разбирахъ напълно нуждитъ, и мисля, че Народното Събрание ме е поразумѣло, че въ бѫдеще съ престрояването на сѫдилищата не ще да направимъ нѣщо съвършено, но че ще направимъ нѣщо, което ще е по-сносно.

Наумовъ: Азъ нѣма да говоря за това, че било обществото такова, каквото си е заслужило, но забѣлѣжвамъ само това въ кратко, че и правителството тръба да внимава при назначението сѫдии и чиновници, а че не само обществото е било виновато, че еди къмъ си управител биль такъвъ. Тръба отъ надлежното място да се глѣда, какъ си испълняватъ чиновници гѣ службите. Тука го имами предъ видъ, на което не е било обърнато ни най-малкото внимание до сега.

Мин. Стояновъ: Азъ пакъ повтарямъ, щото казахъ, че ние правимъ сѫдостроите. Ако да имахъ единъ магически жезълъ, съ който да бѫдѣ въ състояние да измѣни всичко изведножъ, то ще да бѫде друго; но такъвъ жезълъ ми лишсува и слѣдователно това само постепенно може се постигне.

Грънчаровъ: Азъ само казвамъ, че не само законитъ правятъ всичко, но че на избираніе хората тръба да се обрне най голѣмото внимание. (Гласование: На дневни редъ!)

Славейковъ: Азъ чухъ дума „на дневни редъ“; но азъ бихъ попиталъ да ли не е на дневни редъ страданието на хората? Азъ мисля, че това е понадѣжда отъ колкото другото, върху което говоримъ и разисквамъ т. е. върху производството. Може би това разискваніе да бѫде малко тѣгостно: но да ли не е на настъ стоварено като депутати и за него да говоримъ? На всинца е достаточно познато, че тръба да се измѣни този редъ, който е несносенъ, и отъ човѣщина да го поправимъ, и да поговоримъ за тѣзи, които страдатъ сега, какво става съ тѣхъ. Казва Г-нъ М-ръ безъ единъ магически жезълъ неможе да обрне едно общество отъ зло на добро за единъ часъ; но магическия жезълъ захваща отъ вѣзможното. Сега има волнища желание, и азъ питамъ Г-на Министра, който напредъ каза да не претендирали, защото неговите старания съ настъ

заедно идатъ, за да се поправатъ съдилищата; но знае ли той, че 3 села съ дошли и ходятъ по града, като немили и недраги и тия, които съ ги довели нѣма да имъ поглѣднатъ работитѣ? Тука се рѣшаватъ таквизъ сѫди, които довеждатъ и най хладно-кръвния въ възмущение: завчера се е рѣшило едно неправедно нѣщо даже чрезъ насилиство! Доказва се на сѫдинѣ, че не е право, което рѣшаватъ, но тѣ пакъ оставатъ на своето, а човѣци се осъдиха да плащатъ една третя, която не съ плащали никогаш даже и въ 500 години, дѣто сме робували. Азъ моля Г-на Министра, да поиспита това малко, или да земе мѣрки затова, да се поиспитатъ тѣзи работи, защото половината отъ населението страда отъ това. Сега тази работа е дошла до ушиитѣ на Нар. Събрание и оно моли Г-на Министра да земе въ внимание молбата на селата Бърложница, Кацелини и Горни Богровъ, които незнамъ съ каква цѣль съ доведени тука отъ Г-на Кънчева, който е отишъл въ селата и ги е докаралъ тука. Азъ искамъ да знае това Г-нъ Министъръ и нищо повече.

М. Радославовъ: Азъ по напредъ казахъ за едно лице, сега отъ думитѣ на Г-на Славейкова се доказва, че това е именно сѫщото, и че отъ това лице неможе нищо добро да се очаква.

А. Цановъ: Азъ нѣмамъ по този въпросъ що да кажя, но ми се чини, че въпросътъ е свършенъ; азъ ще напомня само, че преди нѣколко дена питахъ: може ли бюджетарната комисия да ни каже, какво е направила? Защото това е важенъ предметъ, и всѣки желае да се научи, че се е направило до сега.

Т. Станчовъ: Това е единъ отъ най важните предмети, който трѣбаше въ Народното Събрание отъ давна да се рѣши. Но преди да се подложи на разискване, трѣбва да рѣшимъ въпроса, който е на дневният редъ, а слѣдъ него ще отворимъ въпросъ за бюджетарната комисия; защото време ни е остало твърдъ кратко.

Славейковъ: Преди 3 дена се отвори сѫщиятъ въпросъ, и азъ дадохъ свѣдѣние които имахъ. Дѣйствително до дѣто не се събергатъ щатовете отъ всичитѣ Министерства, неможе комисията да предложи нищо. Тука ни предлѣжи да поглѣднемъ още какво има за сѫдоустройството и сѫдопроизводството, а подиръ това иде докладътъ за бюджета, който ще се предложи слѣдъ свършванието на настоящия законопроектъ. Колкото за проектътъ за сѫдоустройството, той е тоже много важенъ, защото ако населението нещо може да остане съ сегашното сѫдопроизводство, то трѣбва сега за сега до нѣйдѣ да се завърши нѣщо по преустрояванието на сѫдилищата, и послѣ когато това се свърши, ще се престъпятъ, на бюджета. Освѣнъ това ще имаме да разглѣдамъ

законопроекта за народната гвардия; а другитѣ работи ще останатъ за другата сесия, която ще се отвори слѣдъ 4 мѣсека. За това ще ви моля да свършимъ, колкото е възможно по скоро това, щото е нареда. Този законопроектъ за сѫдопроизводството да го приемемъ колкото е възможно по-скоро, както го представи законодателътъ, а послѣ въ идущитѣ сесии пакъ ни остава време да го поправимъ. Защото сегашното кратко време не ни оставя да се занимавамъ и съ други законопроекти.

Сава Илиевъ: предлагатъ се на редъ външни въпроси, съ които се отнима много време. Ако се предлагатъ таквизъ въпроси, то трѣбва да се назначи и време, кога да се разискатъ, а не да изгубвамъ всѣкоги по два часа съ таквизъ въпроси, които не съ на дневният редъ. За това да се свърши всѣкогаш напредъ дневния редъ, а послѣ ако има нѣщо да се предлага, да се предложи въ свое време.

А. Цановъ: Имамъ да кажя на Г-на Сава Илиевъ, че преди нѣколко седмици този предметъ е предаденъ на комисията; не до сега незнамъ нищо, до какво състояние е дошелъ до днесъ. Казва се, този законопроектъ да се разглѣда, а най послѣ бюджета. До колко може бюджета въ единъ или два дни да се свърши, незнай, и е немислимъ. За това моля Г-да Министъръ, да даджътъ по-скоро потрѣбните свѣдѣния за да се свърши по-скоро.

Мин. Стояновъ: Нѣколко пъти вѣче слушахъ въпроса за бюджета. Ако бѣше другаря ми Г-нъ Министъръ на Финансите тука, то щѣше да се разясни този въпросъ. Азъ не можъ да кажа на Народ. Събрание, въ какво състояние се намира бюджета и незнай кога ще се представи, само мисля, че въ най скоро време ще биде представенъ. — На дневният редъ е сѫдопроизводството за граждански тѣ дѣла. Народ. Събрание като гласоподава и вътира сѫдоустройството, то направи най голѣмата своя задача, която е имало за усъвършенствоването на нашите сѫдилища. За напредъ като има 5 или 6 проекта, тѣ съ вѣче правила, по които ще дѣйствуваатъ тѣзи учрѣждения. Самитѣ учрѣждения се вѣче конституираха, и тѣхното дѣйствие и тѣхната отговорностъ се опредѣли, а има едно нѣщо, което остава до бюджета: то е заплатитѣ. И това ще се разглѣда, когато му дойде редътъ. Оставатъ само за новитѣ учрѣждения, то. е. за мировитѣ сѫдии, правила за тѣхното устройство и правила какъ да сѫдятъ. Тия правила не съ съвѣтъ нови, но съ преобразование отъ старитѣ временни правила по сѫдебната частъ, която имаше за окръжните и Апелативни сѫдилища, а отъ 25 Ноемврий и за върховният сѫдъ; нѣмаше само за мирови сѫдии. О-

крайните съдилища имаха известни правила; но представителът на тези правила имал е предъ видъ, че до някой степен тъ испълняват функцията на мировите съди, за това азъ намърихъ готови правила за съдебната част въ България. Но на мъсто да кажъ въ законопроекта, че на мировите съди се отнасят еди кои статии на врем. правила, азъ счетохъ за добро, да земя сегашните врем. правила и да ги внесъ въ самиятъ законопроектъ, за да неставатъ погрешки по неопитността, и да се неприлагатъ едни статии, дъто непринадлежатъ, както се е случвало до сега много пъти. Една голъма част отъ тези законо-проекти за граждански и уголовни работи ги има въ сегашните действуващи правила, само едната част за мировите съди е нова.

Т. Станчевъ: Азъ мисля, че съ това пристъпвамъ на дневният редъ; и за това зехъ дума, да поговоря нѣколко думи върху предмета. Вчера приехми единъ законопроектъ за съдостроството. Слѣдъ това глѣдахме и другъ проектъ за съдопроизводството за граждански дѣла; но като предстои да го разглѣждами, виждами, че времето е твърде кратко, а имаше още дѣла да решавамъ отъ по-голъма важност. За това по моето мнѣние Народ. Събрание ще постъпи най-добре, ако да предоставимъ правото на Г-на Министра, въ когото имамъ всичкото довѣрие, да практикува този проектъ по нашите съдилища до идущата сесия; а тогава да го разглѣждами членъ по членъ. Това значи, че тогава ще можемъ по зряло да размислимъ върху този въпросъ, и тогава може да стане нѣщо посмислено. Но понапредъ трѣба Г-нъ Министъ да въведе този законопроектъ, да се практикува. Това предложение да се отнесе не само до този законопроектъ, но и на ония, които слѣдватъ, като н. п. наказателния законъ и проч. Азъ мисля, че щомъ се внесатъ тези законопроекти, и се раздадутъ на всичките депутати, трѣба да предоставимъ право на Г-на Министра, да ги въведе въ действие до идущата сесия.

Славейковъ: Като излизамъ отъ същите думи на предговорившитъ върху законопроекта, азъ ще се повърна върху станжалитъ разговори и върху думите на Севлиевския депутатъ, че не сме се отстранили отъ дневниятъ редъ. Ако мисли, че действително станаха забѣлѣжки върху съдопроизводството, то тъ станахъ, защото тия сѫ нѣщъ, които ставатъ на дневният редъ въ Княжеството и се вършатъ на всѣкаждъ, а ние като ги поменжхме, счетохме го за наша длъжностъ. Колкото се отнася до въпроса, който отвори Г-нъ А. Цановъ, азъ мисля, че за бравями, че бюджетарната Комисия разисква почти всѣки денъ, а остава именно да се разглѣдатъ предложениета върху десетъка, за което даже се призо-

ваватъ депутатите на частни събрания да се събиратъ, за да се решатъ въпросътъ. Съ това ще се свърши бюджетътъ за приходите, а бюджетътъ за расходите остава на редътъ да го разискватъ. Да пристъпимъ на дневният редъ. Устройството на съдилищата: какъ ще бѫдатъ за напредъ; За съдилищата ние решихме и вотирахъ. Оставатъ правила за наказателния законъ и за съдопроизводството. Но както Г-нъ Министъ самъ ни забѣлѣжи, тия правила се земени отъ временните правила, които ги употребяватъ сегашните окръжни съдилища. Ако нѣкое предложение се яви, то можемъ, ако видимъ, че има нужда, да правимъ върху него забѣлѣжки. Именно за Нотариалната част и за опекунството, които може би да не се вложени въ законопроекта, желалъ би да се вложатъ. На други мѣста може това да не е възложено на съдиите, но у насъ, дѣто имамъ другъ обичай, трѣбала да се прибави. Азъ признавамъ, че за два дена неможемъ да изучимъ въпросътъ и да го вотирамъ; защото може да пропуснемъ, или да оставимъ нѣщо. Но по подиръ, какъ ще видимъ въ практиката, можемъ да се произнесемъ съзнателно за измѣнѣнието на тезъ правила. За това се съгласявамъ съ думите на предговорившитъ. Но ако желае Народ. Събрание, да се произнесе върху тоя законъ, като го изслуша членъ по членъ, на това нѣма кой да прѣчи. Това е въ нашите ръцѣ, да го направимъ какъ щемъ.

Расолковъ: Предлага се, да се даде право на Министъ на правосъдието, щото да въведе Законъ за съдопроизводството въ действие и да ги практикува до бѫдещата сесия, когато Народното Събрание може да ги преглѣда, а може и да ги приеме или отхвърли. Азъ незнамъ, до колко имамъ право това да направимъ. 44 членъ отъ Конституцията казва (Чете го). Този законъ, като не се преглѣда и обсъди, неможе слѣдователно да се приеме, и азъ незнамъ до колко е умѣстно такова едно предложение. Но има друго нѣщо, което може да стои на законна почва. Ние всичца имаме законопроектътъ въ ръцѣ. Всѣкий отъ настъ съ внимание може да го прочете у дома си и дѣто намъри нѣщо недостаточно, може да прави допълнение или потрѣбниятъ бѫлѣжки, които може да предложи на Събранието въ понедѣлникъ; а Събранието може да се произнесе върху тези бѫлѣжки. По тоя начинъ мисля, че този законопроектъ може да се вотира и може да се приеме.

Митр. Мелетий: Азъ ще покажъ на 45 членъ на Конституцията, който казва. (Чете го.) Слѣдователно ние неможемъ да опълномощимъ Г-на Министъ да практикува единъ законъ, ако не сме го приели по напредъ, защото съ това престъпваме Конституцията. Ние трѣба да го обсѫждамъ, и

ако не ни стига време, можемъ да продължимъ сесията съ позовалието на Княз. Страната нѣма да пострада, ако се продължи сесията за нѣколко дена, отъ колкото ако се практикува до сегашния редъ въ сѫдишата. За това предлагамъ законътъ да не мине безъ разглѣждане, и азъ мисля, че нико единъ депутатъ може да си успокои съвѣстта, до дѣто не види, какъ ще се рѣши тая работа въ Народното Събрание.

Т. Станчевъ: Азъ незнамъ, каква е тази логика, която има право да предписва на хората, че могатъ да приематъ единъ законопроектъ, безъ да сѫ го обсѫдili. Като се поднесе законопроектъ, поднесе се съ цѣль, да го обсѫдимъ, и Народното Събрание желаетъ да го обсѫди, колкото е възможно подгрѣло и по систематически. Отъ друга страна нѣкои Г-да цитиратъ членове отъ Конституцията, които съмъ и азъ чели нѣколко пъти. Тѣзи Г-да може да сѫ ги чели по много пъти, но не сѫ ги разбрали. Тамъ се казва, че Народното Събрание приема закони, а слѣдъ като ги обсѫди и като се подтвърдятъ отъ Княза и обнародватъ, тѣ влизатъ въ законна сила. Исками ли ние нѣщо противно на този членъ? Напротивъ, ние предоставяме това право на министра да ги введе въ практика както изисква реда; а и той самъ нещо да ги практикува въ анархиченъ видъ въ България.

Расолковъ: Г-нъ предговорившъ предлага да приемемъ ние само това, да упълномощимъ Министра на Правосѫдието, да введе тѣзи проекти въ практика, а подиръ нѣколко мѣсеца можемъ да се убѣдимъ отъ практиката, какви сѫ и що сѫ тѣзи проекти и тогава можемъ да ги разискваме. Азъ мисля, че всѣки законопроектъ трѣба да се обмисли и обсѫди отъ Народното Събрание. За това неможемъ да направимъ другояче, нито можемъ да опълномощимъ министра да ги введе въ практика, безъ да сме ги ние разглѣдали. Колкото за Негово Преосв. Митр. Мелетий, дѣто казва, ако нѣмами право да ги приемемъ безъ разглѣждане, тогава може да се продължи сесията и тогава могатъ да се разглѣдатъ всичките законопроекти, азъ немогъ да се съглася съ него. Защото ако се продължи сесията, нека се продължи на пр. единъ мѣсецъ, но струвамъ се, че всичките предложени работи не можемъ свърши въ това време. Отъ друга страна до идущата сесия не ще можемъ да видимъ отъ проекта въ практиката му нѣщо, защото до дѣто се подтвърди и влѣзе въ дѣйствие, ще минатъ нѣколко мѣсеца. Но сега ако свършимъ работата въ определеното време, тогава има още 4 или 5 мѣсеца до бѫдещата сесия, и ние можемъ да видимъ, какъ се практикува. За това предлагамъ на Народното Събрание да разглѣща всѣки единъ законопроектъ

частно, а тогава изцѣло дасе приема или отхвърля,

Икономъ Попъ Тодоръ: Азъ незнамъ защо става дума, за да упълномощимъ г-на Министра на Правосѫдието да земе този законопроектъ и да го тури въ дѣйствие. Азъ мисля, че самъ г-нъ Министъ на Правосѫдието не ще да земе това на себе си, а Народното Събрание неможе да упълномощиши Министра, когато е ясно казано, какъ трѣба да се постъпва, т. е. че никой законъ нѣма сила, дѣто не се подтвърди отъ Княза и не се обнародва. Никакво упълномощение неможе да му даде законна сила. Колкото за сѫдоустройството, отъ това не ще да пострада нашия народъ, но цѣль народъ страда отъ сѫдоизвѣдството. Законопроектъ за узловитѣ и гражданска дѣла които вършатъ мировитѣ сѫдии, вчера вѣче е влѣзналъ споредъ редътъ въ Народното Събрание, бѣше прочетенъ и лѣжи всѣкому на ръцѣтѣ. Сега е второ засѣданіе, дѣто говоримъ върху него, и вѣче би било възможно да се захвате самото разсѫдение. А разсѫдението може да стане изобщо, защото нѣма време да се разсѫди и изучи членъ по членъ. Послѣ може да се представи на подтвърдение на Негово Височество, а послѣ ще влѣзе въ законна сила. Народното Събрание въ бѫдещата сесия ще има пълно право да измѣни членътъ, който се укаже не добъръ. За това съмъ съгласенъ както и г-нъ Станчовъ каза, този законопроектъ да се вотира изцѣло за да стане законъ, а въ бѫдещата сесия пакъ ще се разглѣща и ще се постъпи споредъ редътъ, както го изисква Конституцията. (Гласове: тѣй, тѣй!)

Савва Илиевъ: Азъ съмъ съгласенъ съ предложението на г-на Станчова по тази само причина, защото вѣче приехме една половина отъ законопроекта, именно законътъ за сѫдоустройството, а другата половина предстои сега, която е още по важна и по интересната, и въ която трѣба всеистранно да се внимава и трѣба да се глѣда какъ ще се испълнява въ нашиятъ народъ. Ще рѣче, че тукъ въ тая часть се изисква много повече време и напряжение на силата, за да можемъ по добъръ да я изучимъ. Намъ не остава вѣче друго, когато времето е късно, освѣнъ да искаме продължение на настоящата сесия, или като неможемъ да искаме продължение, тогава трѣба да приемемъ законопроекта тѣй, както е, и то временно до бѫдещата сесия. Тогава г-нъ Министъ ще да го тури въ дѣйствие, и ние ще видимъ, какъ ще му бѫде резултата. Така всѣки може да направи своите бѣлѣжи, за да може да се разисква напълно този законопроектъ до идущата сесия. Колкото за 44 членъ на Конституцията, който, казватъ нѣкои г-да, че го престъпватъ, на това съвѣршенно не съмъ съгласенъ. Конституцията казва, че нито единъ законъ нѣможе да се

издаде, ако той не се приеме отъ Народното Събрание. Ще ръче, ако Народното Събрание се съгласи и приеме това и позволи на Министра да го тури въ дѣйствие, само тогава може да се практикува. Ако не е съгласно, тогава неможе да се издаде. Народното Събрание е съгласно, този проектъ да се издаде подъ тѣзи условия, следователно нѣма нищо противъ Конституцията.

Славейковъ: Г-да, по главните причини, за какво трѣба да постѫпимъ тѣй или инакъ, известни сж на Събранието, и азъ желая да не се продължава повече. Има само да кажа нѣколко думи, за да успокоя съвѣстта на представителите, които мислятъ, че може да се наруши Конституцията. Господинъ предговоривши каза, до когато не се обсѫди законътъ и не се приеме отъ Събранието, той неможе да стане законъ. Но азъ напомнювамъ, че неможемъ да приемемъ единъ законъ, безъ да го обсѫдимъ, и безъ да го измѣнимъ и безъ да приложимъ нѣщо. Вие знаете, когато сме обсѫждали предишните закони, тогава цѣли статии не сме измѣнили, но тѣ се приеха както се предложиха. Азъ съмъ съгласенъ съ нѣкои г-да, които желаятъ, ако липсува нѣщо, да се прибави и ако има нужда да се измѣни; но помнете, г-да, че въ този законъ нѣма нищо ново, и че статийтъ му сж земени отъ Временните Правила и отъ наказателниятъ Кодексъ. Който види нѣщо недостаточно, трѣба да го каже. Ние неприемами нищо безъ разисквание, защото ако има нѣщо за забѣлѣжване, можемъ да го направимъ. Времето не е още избѣгнало. Но впрочемъ ние сми длѣжни да предоставимъ на г-на Министра това, щото чрезъ Княжеския указъ да приспособи съществуващия законъ до бѫдещата сессия, и тогава ще можемъ да измѣнимъ това, което ще се покаже за нуждно. За това ако има нѣкой да направи нѣкои предложения и бѣлѣжки, може да ги направи.

А. Цановъ: Въпросътъ е вѣче исчерпанъ, и доста се вѣче освѣтили Събранието върху него. Ние неможемъ да разглѣждамъ членъ по членъ отдельно; но азъ съмъ убѣденъ, че този законъ не е лошъ, и за това ще гласоподавамъ за него, да се тури въ дѣйствие за 4-ти мѣсяца.

Мин. Стояновъ: Отъ новото сѫдебно устройство, което прие Народното Събрание разумѣва се, че се породи нужда да се съставятъ допълнителни нѣкакви правила и да се наредятъ измѣнѣния въ сегашното наше сѫдебно производство и въ временните правила. Само по себе си разбира се, понеже има новъ редъ, нови органи и ново сѫдебно устройство, че се ражда нужда за нови правила. Азъ отъ своя страна имамъ още нѣкои проекти за внасяние по тази частъ, и азъ мисля, че до затварянието на Съ-

бранието ще мога да ги внеса всичките. Тѣзи законопроекти трѣба да иматъ въ Събранието свой естественъ ходъ, т. е., първо четение, послѣ вотиране членъ по членъ, а послѣ приемане искъло. Народното Събрание ще ли извърши това въ тая сессия или въ бѫдещата, това е другъ въпросъ. Тѣзи законопроекти, които сж извикани отъ новото сѫдебно устройство, трѣба да вървятъ презъ Народното Събрание; но ако Народното Събрание нѣма достаточно време да ги разисква членъ по членъ, може да рѣши, че съ Княжески Указъ можтъ да се турятъ въ дѣйствие и да се практикуватъ до бѫдещата сессия. Азъ охотно ще приема това, защото ще се улесни дѣлото на органите, ако слѣдъ вотирането на тѣзи проекти, новото сѫдебно устройство може да се тури въ дѣйствие. (Гласове: съгласно!)

Пановъ: Послѣ казанното отъ г-нъ Министра едвамъ ще можемъ да допуснемъ, че ще направимъ нарушение на 44 чл. отъ Конституцията. Въ този членъ е казано, че единъ законъ неможе да се издаде, доцѣлни, измѣни или отмѣни, ако не върви презъ начертаниятъ путь. Ние сега слѣдъ казанното отъ г-на Министра нито издавамъ, нито допълнявамъ, нито измѣнявамъ или отмѣнявамъ законътъ. Ние приемамъ онова, което сѫществува въ Временните сѫдебни Правила. Това е компилация отъ сѫществуващите у насъ закони и неможе другояче да се назове. Като земемъ предъ видъ времето, трѣба да се държимъ на словата, които е казалъ г-нъ Министъ. За това обрѣщамъ вниманието на Народното Събрание, да се съгласи за продължението на това, което се практикува въ настоящето време.

П. Станчовъ: Въпросътъ, за да оставимъ на г-на Министра на Правосѫдието да може самостоятелно да положи въ практика всичките тѣзи закони, които Народното Събрание нѣма време да ги разглѣжда, дѣйствително е отъ голѣма важностъ. Но за да нѣма никакво колебание между депутатите, когато ще се произнесатъ за този важенъ въпросъ, азъ бихъ желалъ да оставимъ да се произнесемъ за това въ понедѣлникъ, а днесъ на дневенъ рецъ е четението на вторийтъ отъ тѣзи два законопроекта, които се внесе вчера. Въобще азъ съмъ съгласенъ съ думите на г-нъ Министъ, само желалъ бихъ да се произнесемъ въ понедѣлникъ върху двата проекта.

Мин. Стояновъ: Азъ само имамъ да помоля Народното Събрание, да не забрави, че не сж само тѣзи два законопроекта, но има още уставътъ за наказание, което ще налага мировий сѫдия. Този уставъ е нужденъ да го дадемъ въ рѫдѣтъ на мировий сѫдия, защото общия наказателенъ законъ е твърдѣ обширенъ и неможе мировия сѫдия да търси по цѣла книга, да намѣри една статия отъ която се нуждае. Най-добре ще биде да има всичко

това въ една книжка, за да може да се ръководи за всъкий случай. Нататък като имами новъ институтъ на прокурорите, то тръба да опредълимъ тъхната дѣятелност въ съда. Послѣ тръба да пригответъ единъ законопроектъ за гражданското и уговорно съдопроизводство при Върховниятъ съдъ и т. н. Така щото всички тѣзи проекти, които иматъ да се представятъ, сѫ още отъ голѣма важност и ще се представятъ до крайътъ, додѣто се затвори Народното Събрание. Но Народното Събрание ще ли да успѣе или не, това е твърдѣ тежко да се каже. А най-добре ще бѫде, ако се отложи до бѫдещата сесия да се разисква по естественниятъ по-рядъкъ. Сега само да се предостави на Министра това право, което казахъ по напредъ.

Т. Станчевъ: Родиха се отъ този въпросъ още двѣ или три нови мнѣния: едното, да се остави за понедѣлникъ, за да може всъкий да направи нови предложения и да даде своите обяснения. Ако приемемъ това, тогава ще влѣземъ въ по-голѣмъ халъсъ отъ колкото го имаме днесъ. Много по-добре е да се разглѣжа членъ, по членъ отъ колкото да се правятъ нови измѣнѣния и нови предложения. Единъ предговорившъ мисли, че има два проекта и че и двата тръба да се прочетатъ и въ понедѣлникъ да се произнесемъ върху тѣхъ. Днесъ можемъ да се произнесемъ само върху онзи проектъ, който се прочете тукъ. Произнесемъ ли се днесъ, или ще го отложимъ за въ понедѣлникъ, това ми се чини все е равно. Защо да отлагаме едно дѣло, когато можемъ днесъ да го свършимъ?

Предсѣдателъ: Има още нѣколко души, но понеже депутатите излизатъ, давамъ петъ минути отдихъ.

(Послѣ распускане)

Предсѣдателъ (звѣни): Засѣданietо се отваря на ново.

Расолжовъ: Предложението на Г-на Станчо-ва бѣше да опълномощимъ Г-на Министра на Правосъдието, да въведе тозъ законопроектъ въ практика на законно основание. Азъ бѣхъ противъ това, защото имахъ предъ очи 44 чл. на Конст., който е противенъ на опълномощяване. Освѣнъ това да се тури въ дѣйствие на законно основание значи, да се даде на Народ. Събрание на разглѣждане и удобрѣние. За това бѣхъ противенъ. Но ако Нар. Събрание се съгласи да го приеме сега, като е въ-че четенъ, може да направи това; и азъ съмъ съ-гласенъ, както се каза, че Нар. Събрание нѣма време да разглѣжда тозъ законопроектъ, и за това Министерството имало право да тури въ дѣйствие, като временни правила, но въ идущата сесия цѣ-лий законопроектъ да се разглѣда.

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, че щомъ е-

динаръ законопроектъ влѣзе въ Нар. Събрание, може да се приеме и да стане законъ, или да се отложи разглѣжданието му за бѫдещата сесия. Но да се каже, че Нар. Събрание опълномощява Министерството, да земе тия и тия мѣрки, това нѣтъба; защото Министерството само може да го въведе безъ да се опълномощява отъ Нар. Събрание; тъй щото Нар. Събрание тръба или да го приеме, или да го отложи до идущата сесия. А Министерството ще си земе своите мѣрки, какъ да тури единъ законопроектъ въ дѣйствие.

Славейковъ: Много думи се размѣниха върху това, и желателно е да съ прекратятъ и да се пристъпи къмъ края. Да приемемъ сега законопроектъ, азъ мисля че неможемъ. Тукъ имаше една дума, да се предостави на Министерството, и това неможе да се вотира; защото Министерството си има пълно право споредъ 44 чл. на Конст. за това нѣщо, и ние особено неможемъ да се произнесемъ да предоставяме едно нѣщо, което съ има въче законна почва. Ние можемъ да се произнесемъ върху това, което четемъ и виждамъ, а Министерството и безъ нашето приемане и предоставяне може да въведе това въ дѣйствие. Ние имамъ право да го вотирами въ идущата сесия, когато ще можемъ да го обмислимъ подобре, и когато ще можемъ да го обаждимъ, както заповѣда Конституцията. Тозъ законопроектъ е въче внесенъ, ние тоже щемъ да го приемемъ: но това не ще каже, че всички законопроекти тръба да приемемъ или отхвърлимъ, щомъ се внесатъ; тѣхъ можемъ само да прочетемъ, а въ идущата сесия да ги разисквамъ. Единъ законопроектъ върху преустройството на съдилищата въче се разисква и прие, и Г-нъ Министъ може напълно да се располага и распорежда съ него. Онѣзъ съдебни правила, които противорѣчатъ на Конст., падатъ споредъ нея и какъ ще се каже че сѫ приеми отъ насъ? Но ние сега да кажемъ, че приемамъ това, не можемъ; да предоставимъ това на Министъ, тъже неможемъ; тогава тръба да отложимъ тозъ законопроектъ за нова време, когато Нар. Събрание ще има прилика за разглѣждане, а тогава ще дойдатъ всички на редъ, които сега оставатъ на разискване. За това споредъ мене считамъ въпросътъ за исчерпанъ. Ако се прочете това, което отъ снощи е останало, добре е, защото ще можемъ да видимъ по добре, и тогава за предоставяне можемъ да се произнесемъ, ако щемъ. Но има 54 чл. въ Конст., споредъ който това не е нужно. (Гласове: Нѣма такъвъ членъ!)

Тодоровъ: Въ тозъ смисълъ че говоря и азъ. Ако ще приемемъ закона, тогава въ Конст. ясно се казва какъ става законъ; ясно се казва, че тръба да се приема отъ Нар. Събрание и тръба да се

утвърди и отъ Князя. Оставатъ евентуалностите: или да молимъ Княза да продължи сесията, или ако това неможе да бъде, то ще молимъ Г-на Министра, да земе нуждните распоряжения споредъ 47 чл. на Конституцията.

П. Станчовъ: Г-да, въпросът е доволно разяснен. До колкото запомнихъ, появиха се двѣ предложения противоположни на моето предложение, т. е. че на дневният редъ сми имали това: да се прочете II законопроектъ, който се внесе вчера съ отношение отъ Г-на Министра на Правосъдието. Азъ настоявамъ на мнението си и мисля, че може да се престъпи къмъ II законопроектъ сега, защото добре ще сторимъ въ понедѣлникъ да продължавамъ разговора си върху двата законопроекта. Ние тръба да земемъ предъ видъ, че въпросът е сериозенъ и неможемъ да дадемъ пълномощие за законъ, когото още несми видѣли; или да позволявамъ да влезя въ практика, безъ да се прочете още веднажъ. За това сега е на дневенъ редъ да се чете II законопроектъ. (Гласове: Да се чете!)

Т. Станчовъ: Отъ прочитанието на 2-й, 4-й, 5-й и т. н. т. законопроекти нѣма да зависи тѣхната сѫдбина. Когато предложи въпросътъ на разискване, азъ мисля, че е най-добре просто да предоставимъ на Г-на Министра, да въведе тозъ законопроектъ въ дѣйствие. Относително за въпросътъ, дали ще нарушимъ 44 чл. на Конст., дѣто се казва, че нашата Камара има право, когато единъ законопроектъ се внесе, да го обсѫждада и да го приема или отхвърля: следователно ние приемами и желаемъ да го обсѫждади още по зрѣло, и ако се произнесемъ че приемами тозъ законопроектъ, то на основание на 50-й чл. отъ Конст. ще предоставимъ право на Министра да го въведе привременно въ дѣйствие. Ние нѣма да считамъ това въ видъ на право, но въ видъ на регламентъ. Както имами Временните Правила, които дѣйствуваха у насъ въ видъ на регламентъ, така сѫщо и тѣзи закони ще дѣйствуваха въ видъ на регламентъ, и разбира се подъ отговорността на надлежния Министъ.

Ик. П. Тодоръ: Нѣкои отъ Г-да предговаривши казаха, че Г-нъ Министъ на Правосъдието може да приложи тозъ законопроектъ въ дѣйствие, и Нар. Събрание разбира се има право въ идущата сесия да го разглѣда, обсѫди и окончателно да се произнесе върху него, за да стане законъ. Но дѣто не приеми Нар. Събрание нѣщо, каквото и да е, азъ неразбираамъ какъ може да стане то основа, по която ще ставатъ пресъди било по гражданска, било по уголовна частъ. Има хора, които ще се осаждатъ съобразно съ нѣкои членове отъ тозъ законопроектъ, да плащатъ много пари, или да се наказаватъ; а за да стане такова нѣщо, тръба да

се основава на законъ. Една каквато и да е наредба, ако нѣма законно основание, неможе да има сила и дѣйствие, както казва и Конституцията. Мнозина отъ депутатите, които исказаха мнѣнието си, горѣ доло съгласяватъ се въ това, че тозъ законопроектъ тръба да се приеме и да се практикува, но въ идущата сесия да се разглѣда членъ по членъ, да се обсѫди и да се направи окончателенъ законъ. Това приемане не отнема правото на Нар. Събрание, за да може всяки часъ, когато желае, да отмѣни единъ законъ.

Азъ мисля, че най-добре ще бъде, ако приеме Нар. Събрание да се положи въ дѣйствие тозъ законопроектъ, и така ще стане законъ съ силата на единъ Княжески указъ, а Нар. Събрание си запазва правото да го разглѣда членъ по членъ въ идущата сесия.

Ето това е, върху което тръба да се ограничимъ, за да прекъснемъ тѣзи излишни разисквания.

Наумовъ: Отъ казаното на предговаривши азъ неразбираамъ, какво иска да каже, сега ли да се произнесемъ или въ понедѣлникъ. Азъ мисля, че като въпросътъ е важенъ, подобре е, да се отложи за понедѣлникъ, а сега да се прочете другия законопроектъ. (Гласове: Съгласни.)

Ик. П. Тодоръ: Азъ мисля, че Г-нъ предговаривши знае, че нѣмами само единъ законопроектъ, но имами още 4 или 5, затова нѣма върху два да се произнасями, като ги имами помното. Азъ мисля, че тръба да се произнесемъ редъ по редъ, и като този законопроектъ вчера е четенъ, то днесъ можемъ да се произнесемъ върху него; защото нѣвѣрвамъ, че до понедѣлникъ ще можемъ по зрѣло да го обсѫдимъ и подобре да се произнесемъ. Въ понедѣлникъ ще се внесе вторий, въ вторникъ третий и т. н. т. За това азъ незная, защо да се отлага тозъ въпросъ до понедѣлникъ, когато може да се прочете другъ законопроектъ.

П. Станчовъ: Азъ нѣма да говоря много, защото Събранието се освѣти. На дневният редъ не е само, да се произнесемъ върху тозъ законопроектъ, който снощи се чете, но и за втория законопроектъ, който е внесенъ съ сѫщото отношение отъ Г-на Министра. Колкото за въпросътъ: какъ ще разглѣждади тѣзи законопроекти, изцѣло ли ще ги приемемъ, или какъ ще постѫпимъ, това не е на дневният редъ. Азъ съмъ съгласенъ, че тръба да земемъ нѣкакви мѣрки, защото времето е късно и не ще можемъ да разглѣждади членъ по членъ, но това може да се разглѣда въ понедѣлникъ, и при туй ще се произнесемъ, какъ ще постѫпимъ съ тѣзи законопроекти, които още Г-нъ Министъ има пригответи да внесе.

Наумовъ: Азъ сѫщото щѣхъ да кажа.
Тодоровъ: Да се чете.

Ик. П. Тодоръ: Г-нтъ предговоривши каза, че на дневния редъ било това: да се прочете и II законопроектъ, който сега е внесенъ. Азъ мисля, че на дневният редъ е първият законопроектъ, който се е раздалъ вчера и прочелъ единъ път; защото този редъ е приетъ при всички законопроектъ; за това незная какъ можемъ да го оставимъ на страна и да земемъ другъ да четемъ. Ако искамъ да вървимъ така, то не ще дойдемъ до резултатъ.

Расолковъ: И двата законопроекта съ внесени съ единъ указъ, за това тръба и двата да се четатъ, и посълъ да се произнесемъ върху тяхъ. (Гласове: да се четатъ!)

П. Станчовъ: Съ повече разисквание се губи само повече време.

Председателъ: Тукъ има 5 или 6 предложени. Желае ли Нар. Събрание да се гласоподава за тяхъ или желае да се прочете законопроектъ за узловното съдопроизвъгство? (Гласове: да се четатъ!)

Секр. Золотовъ: (Чете законопроектъ за съдопроизвъдството по узловни дѣла, които мировите съдии могатъ да рѣшаватъ.)

Председателъ: За произнасянието върху този законопроектъ остава за въ понедѣлникъ, а сега Г-нтъ Министъ на Финансите има да ни представи нѣкакъ предложение.

Мин. Каравеловъ: Завчера когато приехме законъ за солта, подигна се въпросъ: какъ ще направи министерството съ онай соль, която е запечатана въ магазинъ? като поговорихъ върху тол въпросъ въ комиссията, то намѣрихъ за добро да направя следующите предложения, които оставямъ на удобрѣние на Нар. Събрание.

(Чете:)

1. Да се обложи, колкото соль се намѣри въ Княжеството до последната тарифа на митото, приета отъ Народното Събрание, повече отъ 500 оки у търговеца камената съ 1 фр. 20 сант. акцизъ, а морската съ 3 фр. 40 сант. стотъхъ оки.

2. Да се даде срокъ за исплащане горѣпоменжтът акцизъ 4 мѣсесца, като почне всякой отъ идущий Юний мѣсецъ да внася, всѣки мѣсецъ $\frac{1}{4}$ часть отъ общата сума на слѣдующия акцизъ.

Тука тръба да направимъ единъ расчетъ. Именно защо е турено 1 фр. и 20 сант.; и 3 фр. и 40 сант. Както знаете напредъ се еплащало 4 фр. 50 сант.. и допълнителниятъ акцизъ тръба да е 1 фр. и 50 сант.; но тръба да забѣлѣжимъ, че тогава се е плащало въ злато, а сега се плаща въ сребро. Разликата между златото и среброто е: по официалният курсъ 7% , а по пазарният 15% . За това предполагахъ, да се неналожи по-голѣмъ акцизъ, замѣсто 1 фр. 50 сант., като е заплащано 4 фр. 50 сант. въ злато, ще влѣзе 1 фр. 20 сант.; а онѣзъ,

които съ платили 2 фр. 40 сант. въ злато, за доплащане тръба да платятъ 3 фр. 40 сант. замѣсто 3 фр. 60 сант. Ако бѣше първиятъ акцизъ платенъ въ сребро, тогава щѣше да бѫде 1 фр. 50 сант. и 3 фр. и 60 сант. допълнителенъ акцизъ. Тука излази още два или три сантима по малко плащанието, но това може да се оправи на търговците. Колкото за 500 оки тѣ се оставятъ безъ акцизъ заради това, за да си нѣмами работа съ малките търговци. Единъ отъ депутатите каза, че това е било много; другъ каза, че е било малко; за това Нар. Събрание може да се произнесе. Колкото за сроковетъ, тѣ съ за улеснение на търговците, а хазната пакъ ще си получи паритетъ; защото търговецъ може да си продаде солта съ време и да си плати митото; другояче може нѣкакъ да е стоварилъ голѣмо количество соль, и ако изведножъ му се зематъ паритетъ, той ще се намѣри въ голѣми затруднения, да ги плати. А съ тѣзи срокове ще се завардятъ интереситъ на търговците съ солта. Тогава остава само единъ въпросъ и той е за 500-ти оки, които ако желае Нар. Събрание, може да се измѣни на 1000.

Симидовъ: Комисията като размисли предложението за тази соль, намѣри го за добро, именно защото е мислила, че има голѣми депозити. Това допълнение на митото е нужно, защото има голѣми депозити, отъ които може да произлѣзе, че единъ търговецъ, като е плащалъ по-малко мито, може да гони другите търговци цѣла година и да имъ съсипе състоянието. За това бѣше нужно да се зематъ тия мѣрки за допълнение на акциза.

Колкото за 5-тихъ стотинъ оки, азъ съмъ на мнѣніе да се направи това количество по голѣмо и предлагамъ да бѫде то 1,000 оки.

Г. Геровъ: Азъ оставамъ съгласенъ съ Г-на предговоривши както и съ Г-на Министра на Финансите, но ако бѣхъ зели предъ видъ и миналата година нѣкакъ търговци съ хващали по 200 по 300,000 оки соль, за които съ плащали $37\frac{1}{2}$ гроша въ монета рубль по 17 гр. и 20 пари. Послѣ се смѣкнаха по 8% и министерството никога неможаше да повърне онова мито на търговците. Само въ Видинската Губерния, дѣто бѣше тогава нашъ М-ръ на Финансите, съ се опазили търговците отъ загуба, като всѣкий мѣсецъ се спадвало по 5 гроша за 4 мѣсесца, а въ други мѣста изгубиха по 90 по 100,000 гроша пари. Азъ мисля, че това бѣ неправедно.

Мин. Каравеловъ: Онази мѣрка бѣше много необмисленна; но тогава бѣше още военно време; така щото търговците отъ една страна загубиха, а отъ друга страна спечелиха. Ние нетръба да се връщамъ на онова, което е минало; но тръба да знаемъ, че ние, ако ги освободимъ да неплащатъ по

6 фр. на $\%$, то ще бъде пакът неумъстно. Сега тръба да помислимъ да спасимъ и другите търговци, които вчера съдокарали соль и които даватъ сега 6 фр. на $\%$, дъто другите дадоха само $4\frac{1}{2}\%$. Азъ мисля, че само тая мърка ще бъде най-сгодна, чрезъ която търговците нищо нѣма да загубятъ, а напротивъ могатъ да спечелятъ. Истина, че нѣма да спечелятъ по 50% , но само 20% , или 10% ; а тогава що да правими, когато печалата е мячна работа. — Азъ мисля, че това тръба просто да се приеме.

Райчо Поппovъ: За това предложение на Господина Министра, нѣма да кажа, както Г-нъ по-предговорилъ каза, до колко е умъстно или не. Азъ това незнамъ. Азъ само искамъ да освѣтля Г-да представителите, (Гласове: Нѣма нужда.) защото ние въ България нѣмамъ таквистъ търговци, които напр. да пишатъ за толкова и толкова стока. Напишите търговци малко съдокаряватъ съ соль, и то какъ го правятъ? Осъдлятъ си конетъ съ един дисаги, отиватъ въ нѣкой градъ, дъто има стоварище, или дъто се продава соль на границата напр. въ Свищовъ или Орѣхово; купятъ си 1,000 оки или колкото имъ тръба и съ нея се занимаватъ цѣла година. Има доволно депозити на търговци, по край Дунава и за тѣхъ съмъ съгласенъ съ предложението на Г-на Министра да имъ се зема отъ 500 оки нагорѣ мито колкото е нужно; и вътрѣ както напр. въ Габрово, Севлиево и Търново, дъто нѣма резерва соль, но я иматъ частните търговци колкото за цѣръ, (смѣхъ.) Тамъ не е справедливо да се зема толкова и на тѣзъ търговци тръба да се незима не до 500 оки, но до 2,000 оки. (Гласове: охо о!). За това моля Нар. Събрание да обърне сериозно внимание за тѣзи малки търговци.

Т. Станчовъ: Не съмъ се занимавалъ Г-да, съ соларство и незнай положението на тозъ въпросъ, но отъ онова, което съмъ слушалъ отъ частни лица и отъ търговци, знае, че бившето Министерство незаконно е наложило особенъ данъкъ на сольта. Това е единъ фактъ, който е познатъ на цѣлото Княжество. Въ такъвъ случай когато бившето Министерство се е распоредило, да издаде нова заповѣдъ за данъците, питамъ азъ, какво е крие търговецъ, ако въ дюкянъ му се е намѣрила 1,000 или 5,000 оки соль? Той днесъ се мячи да печали, за да храни кѫщата си и да плати данъка на държавата; тогава на какво основание бившето Министерство издаде тазъ заповѣдъ? И предизвѣсти ли търговците да не имъ се намѣри готова соль повече отъ едно извѣстно количество въ складовете имъ? Да ли е праведно дъто имъ секвестира сольта, която сега сѣди вързана и отъ която би могли да печелятъ въ това време? Питамъ какво съдокарили тѣзи тър-

говци? — За това тръба да се произнесемъ, за да престане всичко това, което е било незаконно.

Симидовъ: Г-нъ Руссенский депутатъ каза, че само въ Видинската Губерния, когато е паднала сольта съ се зели мърки. Ако това е истина, тогава другите търговци тръбаше да съ оплачатъ; но щомъ не съдокарили това, сами съ си криви. Отъ друга страна ако сега не се зематъ въ съображение депозитите на сольта, то другите търговци ще се упропастятъ изново; за това тръба да бдемъ внимателни. А колкото за 2,000, които Г-нъ Райчо Поппovъ предлага, азъ мисля, че 2,000 оки не може да се даде, но 1,000 оки може да стане, защото селските търговци съ слаби.

Мин. Каравеловъ: Колкото се касае за 1,000 оки азъ съмъ съгласенъ; защото колкото по-голъма единица се тури, толкова по-малко главоболия ще има министерството.

Г. Геровъ: Г-нъ Симидовъ казва, че търговците ще се опропастятъ, ако не се зематъ тѣзи мърки за селата. Азъ това невѣрвамъ. Тъй сѫщо не ми е понятно, като съ се зели мърки въ предишното време само за Видинский окръгъ, защо и за други окръзи не?

Предсѣдателъ: Моля неотдалечавайте се отъ предмета.

Г. Геровъ: Само тогава може да се съглася, ако бѣха направили и за другите окръзи, както направиха за Видинскиятъ; защото днесъ ако земемъ равни мърки както за Видинский, тъй и за Русчукский, тогава мисля, че ще се онеправятъ другите окръзи, както съ се онеправдвали понапредъ. Освѣнъ това още мисля, че въ цѣлъ свѣтъ несъществува това, когато стоката мине Митницата, а постъ втори пътъ акизъ да и се налага.

М-ръ Каравеловъ: Акцизъ се зима, когато памѣри държавата за право да се земе. Сольта подлежи на два данъка: единъ е мито, а другъ акцизъ. Колкото за Видинската Губерния, азъ направихъ това и спасихъ търговците, но пакъ тѣ ме изгониха отъ Видинъ въ Търново. (Веселостъ.) Но това да оставимъ настрана; само ще кажжъ да благодарятъ търговците именно, че съмъ ги спасилъ, като имъ опредѣлихъ срокове. Това, което каза Г-нъ Симидовъ, има си силата, защото единъ търговецъ може да има повече соль въ магазина си, а други по малко. Който има голъмъ депозитъ, той ще има преимущество, и ще се спрѣтъ онѣзи, които нѣматъ голъмъ депозитъ. (Гласове: Искерпано е!)

Предсѣдателъ: Има още 8 души, които искаятъ да говорятъ. (Гласове: Искерпано е.)

М-ръ Каравеловъ: (Повтори първото предложение.)

Предсѣдателъ: Приема ли Народ. Събрание

предложението на Г-на Министра? (Приема се.)

М-ръ Каравеловъ: Ако отстъпите 1000 оки, то азъ нѣмамъ нищо противъ това. (Главове: Съгласни.) За това може да се каже, че за първите 1.000 оки се не зима, а онова което е повече се зима. (Ширеши се.) (Чете второто предложение.) „Да се даде срокъ за исплащане горѣпомянжия акцизъ 4 мѣсесца, като почне всякой отъ идущий Юний мѣсецъ да внася, всѣки мѣсецъ $\frac{1}{4}$ часть отъ общата сума на слѣдуемия акцизъ.“ (Приема се.)

Славейковъ: Жално ми е Г-да, че днесъ се случава съ мене така: да захващамъ въ Народ. Събрание съ една интерпелація и тоже да свирша съ интерпелація; защото денътъ и случката ме докараха и като нежелая да се забрави тъзи случка, имамъ да се обръна съ една интерпелація къмъ г-на Министра на Правосѫдието и г-на Министра на Вътрѣшнитѣ дѣла. За свѣдѣніе ще напомня на Народ. Съbrание това, което става въ държавата ни, въ държава конституционна! Преди нѣколко мѣсесци случи се, че нѣкои си Мойзесь Кейзе Сахатчия по една расправа съ Полицимейстра бѣше осъденъ въ сѫдилището, като не сѫ му дали послѣдните слово споредъ закона, нито на него нито на повѣренника му. Послѣ направи апелация на кассационното сѫдилище, но тъзи кассация се изгуби, нѣма я, а човѣкътъ се запира днесъ. Азъ желая да попитамъ, дѣ е препратена тъзи апелация, и защо се затваря този човѣкъ? Нататъкъ имамъ да интерпелирамъ Министра на Вътрѣшнитѣ дѣла, че този човѣкъ воденъ е въ затворъ съ 3 жандари съ голи ножове, като да е направилъ най-голѣмо престъпление; когато ние знаимъ, че това го нѣма въ нашата държава. А когато повѣренникътъ и неговите приятели сѫ искали да влѣзатъ въ тѣмницата, за да се споразумѣятъ съ него, тоже имъ било запрѣтено. Азъ желая, да попитамъ г-на Министра на Вътрѣшнитѣ дѣла, ако съдѣ таквѣ обѣда, този човѣкъ, който по произволъ е затворилъ толкова души, ще ли да сѫществува още нататъкъ като Полицимейстеръ, или ще се отстрани за неговите произволства?

Симидовъ: За сѫщия Г-нъ се научавамъ азъ, че той за да грабне 16 лири, проводилъ е единъ другъ въ заточение. Тъй сѫщо знае, че той е запиралъ нѣкои деца по 4 часа, и въобще станжли сѫ разни оплаквания противъ него; той бѣше вѣче подъ сѫдъ, но още и днесъ глѣдамъ, че стои свободенъ. Ако такова едно лице се държи въ столицата, питамъ каква ще биде външната полиция? За това трѣба да се зематъ мѣрки.

Райчо Поповъ: Азъ ще помоля г-на Славейкова, да каже въ своята интерпелація въобще за чиновничеството въ държавата, за да се знае какви сѫдници и какви чиновници имами, и да се знае

всѣки споредъ своята моралност и обнасяние къмъ Народа. Азъ зная нѣкои случаи, дѣто човѣци съ щикови сѫ били доведени въ Търново; хората се плашатъ на всѣки начинъ и тѣ дохождатъ предъ сѫдъ и колкото умъ иматъ въ главата си го изгубватъ. (Веселостъ.) Г-да! Азъ съмъ живѣлъ въ Конституционална държава и зная, че щомъ зайде слѣнде, човѣкъ отъ кѫщи не се зима, а мене сѫ ме зели отъ кѫщата ми по срѣдъ нощъ и ме карали предъ властъта. За това ще моля, когато г-нъ Славейковъ правеше за себе си трудъ да напише една интерпелація, да напише всичко въобще какви злоупотребления ставатъ отъ страна на чиновниците, (Веселостъ.)

М-ръ Каравеловъ: Тука бѣше станала интерпелація, за бюджета. Азъ имамъ да кажа, че до сега не е могълъ да се свирпи, защото расходитѣ, зависятъ отъ тѣзи преобразования, които ще станатъ вслѣдствие на новите законопроекти. А колкото за доходите, тѣ ще зависятъ отъ законите, които приема или неприема Народ. Събрание; Но при всичко това азъ мисля, всички тѣзи работи да се свиршатъ до понедѣлникъ, тѣй щото до вторникъ, или срѣда бюджетъ ще биде пъленъ. Но нетрѣба да се приеме преди 23-то число, защото нѣколко дена може да се продължи работата и да засѣдавами, като се надѣвамъ, че Князъ ще позволи, да се продължи сесията, колкото е потребно.

Т. Станчовъ: Ще ли разглеждамъ въ понедѣлникъ законопроекта за сѫдопроизводството, или какво ще правимъ.

Предсѣдателъ: Това е вѣче рѣшено; има ли нѣкое друго предложение? (Нѣма.) Засѣданietо се затваря.

(Конецъ въ 6 часа 10 минути.)

Предсѣдателъ: **П. Р. Славейковъ.**

Подпредсѣдатели	Д-ръ И. Брадель. Н. Суннаровъ.
-----------------	---

Секретари	Ив. Даневъ Хр. Баларевъ В. П. Золотовъ К. Коевъ.
-----------	---